

Slå vakt om rättvisan, och inte dess tjänstemän!

Utan lagstiftarens avsikt tycks rättsväsendets anseende främjas på ett särskilt sätt i Sverige. Rättvisans auktoriserade uttolkare och funktionärer slår vakt om varandra, så att ingen skugga må falla på deras oväld och därmed ej heller på rättsapparaten.

Det är sällan möjligt för rättsväsendets tjänsteförrättare att med hedern i behåll förklara sig när man ertappas med att beskydda någon försulmig kollega och dennes tvivelaktiga göranden. Sådant uppdragas då och då - Osmo Vallo-fallet inte att förglömma. När allmänheten reagerar mot dylikt medlöperi, intar Advokatsamfundet en oförstående attityd, medan domarkåren tiger och hoppas att stormen skall bedarra. Alla med dåliga erfarenheter uppmanas acceptera felgreppen, för att inte rubba tilltron till rättsapparaten.

Att kritiken mot advokat kårens självtillsyn är berättigad stöds av jämförelser med våra grannländer. Där kan ingen advokat gömma sig bakom beskyddande kollegor utan bedöms objektivt av opartiska nämnder. Utfallet blir därför ett annat än i Sverige – rötäggen rensas ut i sex gånger så stora tal, prickas två-tre gånger så ofta och får fyra gånger så höga böter. Vad detta betyder för allmänhetens tillit, och pressen på advokat kåren att sköta sina uppdrag med lojalitet och omsorg, är inte svårt att inse.

Att rådande ordning med advokat kårens egna kvalitetskontroll är otillfredsställande för kunderna, är allvarligt. Men ännu allvarligare är att domarkåren tycks hålla de auktoriserade advokaterna om ryggen. Detta framgår när man jämför med andra länder. Det oacceptabla beskyddet framgår både av avgjorda domar och pågående mål, vilka trots de tvivelaktiga domskälen aldrig beviljas prövningstillstånd i HD. I Sverige förlorar i princip ingen advokat mot en rättssökande klient – detta har inte hänt på sjutton år, och endast två gånger sedan 1940-talet. Motsvarande danska domstolar har däremot utkrävt ansvar av mer än tvåhundra advokater de senaste femton åren. Detta som följd av att man behandlar alla lika, oavsett status och uppdrag. Med stöd av statistiken kan man säga att en advokat kund i Danmark har fyra hundra gånger större chans att få rätt mot en försulmig advokat än kunden i Sverige!

Hur kan denna oerhörda skillnad förklaras när förhållandena i övrigt är jämförbara? Advokatsamfundets generalsekreterare Anne Ramberg gör gällande att de svenska advokaternas utbildning är väsentligt bättre, medan samfundets vice ordförande Bo Ahlenius tillägger att Sverige har en kollektiv ansvarsförsäkring som eliminerar domstolsprövning. Advokaten Kjell A med verksamhet i Danmarks närhet, förklarar diskrepansen med att danskar aldrig kan komma överens, varför alla tvingas gå till domstol! Ingen av förklaringarna framstår som särskilt trolig då kultur, utbildning och försäkringsskydd är ganska likartade. Återstår endast en mycket obehaglig förklaring. Denna får stöd av domskälen i avgjorda domar. Se exempel nedan.

Tyvär har domstolarna ingen kvalitetskontroll som fungerar i ”känsliga” lägen. JO och JK får inte bedöma bevisning och domskäl och Statens ansvarsnämnd tittar bara på domarensandel i förhållande till sin arbetsgivare och personal.

Disciplinnämndens ordförande i advokatsamfundet lever i den bästa av världar och avfärdar all kritik som svepande insinuationer och efterlyser konkretiseringar. Varför då inte presentera följande härresande fall, som i ett nötskal rymmer hela det problemkomplex kritiken handlar om:

- Advokaten LS var ombud för tillverkare KN i en tvist med sälj företaget JR, som grovt brutit en affärsupp görelse på flera punkter. Enligt övertygande bevisning (nitton skrifter) vilseförde advokaten LS sin huvudman men även de tre motpartsombuden om vad hon egentligen åberopade i domstolen, som grund för skadestånd till huvudmannen KN. Denne begärde och förlitade sig på att ombudet LS verkligen åberopade det avtalsbrott, som hon hörde flera vittnen för att styrka (ytterligare tre kronvittnen fanns tillgängliga). Istället åberopade advokaten endast ett avtalsbrott vars tolkning dessutom var mycket oviss, trots att

LS var medveten om att detta innebar stora juridiska risker för huvudmannen. Vidare underlät advokaten att till huvudmannens förmån styrka avtalets bakgrund och syfte med de brev som utväxlades innan avtalet slöts.

Advokaten CP tog över när rättstvisten hamnade i Högsta domstolen (NJA 1992:60). CP, som är ordförande i disciplinnämnden sedan 1991, bortförklarade för sin klient kollegans suspekta men irreparabla göranden i underrätten. Klienten (tillverkaren) förlorade tvisten med miljonbelopp och krävde advokaten LS på skadestånd med stöd av en kvalificerad rättsutredning av de två affärsjuristerna Sven Jernryd och Ulf Jönsson i Lund, biträdda av den i processrätt och advokatetik normgivande professorn Lars Heuman. Utredarnas slutsats var att advokaten LS hade varit vårdslös. Men advokaterna i disciplinnämnden friade. Kan det ha inverkat att LS hade en förtroendeställning i Advokatsamfundets huvudstyrelse? Efter friande domar för LS även i tingsrätten och hovrätten har tillverkaren KN begärt att Högsta domstolen prövar om advokatens handläggning verkligen är förenlig med god advokatsed och advokatens obligatoriska skyldighet att åberopa alla relevanta grunder och bevis. Till stöd för sin uppfattning har tillverkaren KN även åberopat ett förord från professor Hans Klette (ordförande i Brottsofferjourernas Riksförbund) samt en rekommendation från en rikstäckande intresseförening som konstaterat att det saknas prejudikat på området. Folk med insikter i juridik häpnar över tingsrättens friande dom med sin motivering "Advokat LS har ej varit oaktsam utan tvärtom skött sitt uppdrag med omsorg och skicklighet". Trots de mycket starka argumenten för en HD-prövning har nu HD meddelat att prövningstillstånd ej meddelas.

Det är aningslöst att tro att rättsapparatusens anseende kan upprätthållas genom att advokater och domare tillåts skyla över sina okunniga eller trolösa kollegors olycksaliga tillkortakommanden. Dylig fasadputs var inte lagstiftarens mening! Jämförelser med våra grannländer och studier av avgjorda rättsfall kan inte tolkas på annat sätt än att Sverige har en gruppbeskyddande rättskultur.

Synbarligen är forskningen på området rudimentär. Man borde undersöka orsakerna till varför rättvisan klickar när dess ombud ifrågasätts. Varför vill inte representanter för de juridiska fakulteterna, domstolarna och företagarförbunden offentligt diskutera dessa frågor? Har man det besvärligt med argumenten eller sina beroenden?

Att Sveriges rättsväsen måste slå vakt om en undantagslös jämlik rättvisa och inte dess auktoriserade ombud är vad debatten i grunden handlar om. En rättfärdig rättvisa är ju basen i ett sunt samhälle!

BERTIL BURSTRÖM Ängelholm 2000-10-29

Boarp 1838 266 91 Munka-Ljungby Tel 0431-43 32 80 Fax x46 431433281
E-mail: bertil.burstrom@alfa.telenordia.se

PS

TACK Signe Modén, för att Du orkat stå på dig om vad som hände med Din son, Osmo Vallo. Sverige skulle behöva många fler av Din sort!

DS

Anm:

Den som vill ta del av faktauppgifter och jämförande statistik med andra länder hänvisas till min 15-sidiga uppsats i ämnet. Jag skickar den gärna via post eller e-mail.

En livlig debatt om hur ledamöter av Sveriges Advokatsamfund och Sveriges Domareförbund slår vakt om varandra, pågår i tidningen Dagens Industri. Första inlägget infördes den 27/5 (av undertecknad) följt av inlägg 8/6, 17/6, 4/7, 13/7, 25/7, 3/8, 4/8, 19/8, 29/8, 1/9, 2/9, 5/9, 8/9, 19/9, 29/9, 17/10 och 20/10. (till dags dato 21 inlägg)

BERTIL BURSTRÖM